

ПРО ПЕРЕХІД ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ

У статті проаналізовано переваги переходу до європейських стандартів освіти. Звернено увагу на проблеми, пов'язані з переходом до Європейських стандартів освіти. Враховано досвід роботи в університеті під час впровадження кредитно-модульної системи.

Модернізація вищої освіти в Україні здійснюється відповідно до положень Лісабонської угоди, яку наша країна підписала й ратифікувала, Берлінського Комюніке та принципів Болонського процесу [1: 7].

Приєднання вищих навчальних закладів України до Болонського процесу передбачає реалізацію низки заходів, серед яких чільне місце займає використання в організації навчального процесу методів і форм навчання, які є характерними для європейської зони освіти. При цьому нам важливо не втратити позитивні здобутки вітчизняної вищої школи [2: 75].

У Болонській декларації вказано 6 основних завдань, розв'язання яких буде сприяти об'єднанню Європи у сфері освіти. Це – введення загальнозрозумілих, порівнюваних кваліфікацій у сфері вищої освіти, перехід на двохступеневу систему вищої освіти (бакалаврат – магістратура), введення оцінки трудомісткості (курсів, програм, навантаження) в термінах залікових одиниць (кредитів) та відображення навчальної програми в додатку до диплому, зразок якого розроблений ЮНЕСКО, підвищення мобільності студентів, викладачів та адміністративно-управлінського персоналу, забезпечення необхідної якості вищої освіти, взаємне визнання кваліфікацій та відповідних документів у сфері вищої освіти, забезпечення автономності вищих навчальних закладів.

Проте до теперішнього часу прийнято говорити про 10 завдань, до раніше сформульованих ще додаються: введення аспірантури в загальну систему вищої освіти (в якості третього рівня), надання "європейського виміру" вищій освіті (її орієнтація на загальноєвропейські цінності) та підвищення привабливості, конкурентоспроможності європейської освіти, реалізація соціальної ролі вищої освіти, її доступність, розвиток системи додаткової освіти (так звана "освіта протягом всього життя"). Крім того, наразі стає все більше прийнятним говорити про загальноєвропейський освітній та дослідницький простір.

В Україні з метою соціальної захищеності громадян сформована система післядипломної освіти, яка розглядається як основна складова системи неперервної освіти впродовж життя. Програми перепідготовки за змістом тісно зв'язані з рівнем попередньої освіти, потребами замовника і, як правило, зорієнтовані на актуальні сфери діяльності [1: 19].

Відзначимо, що освітня діяльність відповідно до вимог Болонської декларації – це, перш за все, нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу, новий тип відносин між викладачем і студентом, нові "технології" опанування знань, унеможливлення репродуктивних методів навчання, прозорість навчального процесу та ін.

Входження до єдиного європейського простору у сфері освіти неможливе без упорядкування робочих навчальних планів. Як відомо, робочий навчальний план створюється на основі навчального плану, затвердженого державним стандартом або, при його відсутності, на основі ліцензійного навчального плану для спеціальностей з урахуванням логічної послідовності навчальних дисциплін. Із досвіду побудови робочого навчального плану для кредитно-модульної системи навчання (за цією системою соціально-психологічний факультет університету працює з 1 вересня 2004 року) кількість аудиторних годин в залежності від спеціальності доцільно планувати в межах 35-45 % від загальної кількості годин відведених навчальним планом, а 65-55 % відводити на самостійну роботу студентів. При традиційній системі навчання ці показники відповідно становлять: на аудиторну роботу – 55-65 % і на самостійну роботу – 45-35 %. Частина аудиторних годин, які при цьому вивільнюються, можна використати для планування підсумкових модульних робіт.

Під час підготовки робочих навчальних планів для кредитно-модульної системи бажано планувати в середньому одночасне вивчення 8-10 навчальних дисциплін, що дасть можливість забезпечити модульний принцип вивчення навчальних дисциплін (один модуль відповідає одному-двома кредитам) та більш якісно підготуватись студентам до підсумкових модульних контрольних робіт.

В умовах кредитно-модульної системи є необхідність отримання кожним студентом великої кількості оцінок. Із цією метою Міністерство освіти і науки України рекомендує забезпечити діяльнісно-орієнтований контроль навчальних досягнень та якості підготовки студентів. Як показали результати експерименту на соціально-психологічному факультеті, ефективними для забезпечення діяльнісно-орієнтованого контролю навчальних досягнень студентів є розроблені кафедрами професійно-орієнтовані завдання, які є типовими для майбутньої професійної діяльності студентів відповідної спеціальності й розвивають уміння самостійно працювати.

Ще одним напрямом навчальної діяльності, який потребує підвищеної уваги в процесі підготовки до входження в єдиний європейський освітній простір є вдосконалення структури робочого часу як викладача, так і студента й наповнення якісно новим змістом різних видів педагогічного навантаження [3: 80].

Усі світові та пропонувані останнім часом національні стандарти в основу навчання ставлять самостійну, творчу роботу студента.

Поряд із традиційними формами організації та проведення самостійної роботи студентів, зокрема, індивідуальними заняттями, колоквиумами, консультаціями, індивідуальними домашніми завданнями, виконанням завдань позаурочного читання з іноземних мов, самостійним опрацюванням тем відповідно до робочих навчальних програм, підготовкою різних самостійних завдань з використанням інформації в системі Інтернет та ін. все ширше впроваджуються в навчальний процес індивідуальні навчально-дослідні завдання, які самостійно виконуються студентами в межах навчальної програми курсу й містять елементи пошукової роботи.

Творча, наближена до наукового осмислення й узагальнення робота можлива лише як результат організації самостійного навчання за допомогою ефективних технологічних схем самоосвіти. Крім того, така робота повинна бути індивідуалізованою з урахуванням рівня творчих можливостей студента, його навчальних здобутків, інтересів, навчальної активності тощо [1: 96]. Але в багатьох випадках особистісна підготовленість до використання нововведень у навчальному процесі стає головним гальмом упровадження нових технологій [4].

Як показують різного роду моніторинги, часто причиною неуспішності студента в сучасних умовах є його невміння організувати свою навчальну діяльність. Тому завдання педагога – дійова допомога студентові в організації навчальної та інших видів діяльності та чітке розмежування тих видів навчальних робіт, які виконуються в аудиторії та у позааудиторний час [1: 93].

Організувати свою навчальну діяльність значною мірою допомагає індивідуальний навчальний план студента, тому що на основі його виконання здійснюється переведення студента на наступний курс. Проте юридичний статус індивідуального навчального плану ще не визначений. Цей план значною мірою дублює інформацію, яка записується в заліковій книжці та навчальній картці студента.

Забезпечення умов для розширення мобільності для України є одним із найважливіших завдань її інтеграції до Болонського процесу. Це стосується як студентів, так і викладачів вищих навчальних закладів України. Значно сприяє мобільності й вивчення європейських мов широким загалом українців на різноманітних мовних курсах як в Україні, так і в європейських країнах [1: 15]. Проте в системі вищої освіти України є проблеми, які перешкоджають мобільності студентів і викладачів. Серед них – слабка підготовка з іноземних мов у школі та вищому навчальному закладі, візовий режим, різні рівні життя населення України та країн Європи [4: 264]. Мобільності студентів університету сприяє введення факультативних курсів з різних іноземних мов та вивчення іноземних мов на ряді спеціальностях протягом всього періоду навчання.

Приєднання до Болонського процесу та й безпосередні внутрішні інтереси потребують суттєвого збільшення ролі університетської науки [4]. Тому важливою складовою входження до єдиного європейського простору має бути пошук традиційних та нетрадиційних джерел фінансування науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах, оскільки сьогоднішні недоліки в науковій роботі викладача – це його завтрашні провали в педагогічній діяльності [3: 79].

Оскільки принципи Болонського процесу заохочують можливість вибору курсів, викладачі опиняються в умовах конкуренції: вони повинні зробити свої курси привабливими для студента. Залучення студентів до власних дослідницьких результатів дає значно більше, ніж переказування підручника.

Розвиток Болонського процесу привів до появи тезису про перетворення загальноєвропейського освітнього простору в загальноєвропейський освітній та дослідницький простір. Залучення України до Болонського процесу послужить також додатковим стимулом для розвитку вузівської науки, а звідси й вищої освіти.

Перехід до європейських стандартів освіти дає можливість вищим навчальним закладам проводити підготовку фахівців, здатних до постійного оновлення наукових знань в умовах ринкової економіки, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у соціально-культурному середовищі, продовжити освіту або отримати відповідну кваліфікацію за кордоном на базі певного закінченого циклу освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Грубінко В. Індивідуальна та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу // Основні засади розвитку вищої освіти України / За ред. С.М. Ніколаєнка. Упор.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2006. – Ч. 3. – С. 7-21.
2. Козак Ф. Концептуальні засади організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи підготовки фахівців // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали / Упор.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – Травень-грудень. – Ч. 2 – С. 75-77.
3. Колот А. Реалізація основних принципів Болонської декларації при підготовці фахівців економічного профілю // Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Документи і матеріали / Упор.: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д., Грубінко В.В., Бабин І.І. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – Травень-грудень. – Ч. 2 – С. 78-83.
4. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

Матеріал надійшов до редакції 10.11. 2006 р.

Осадчий Н.М. О переходе к европейским стандартам образования.

В статье проанализировано преимущества перехода к европейским стандартам образования. Обращено внимание на проблемы, связанные с переходом к европейским стандартам образования. Учен опыт работы в университете во время внедрения кредитно-модульной системы.

Osadchy M.M. About the transference to the European standards of education.

The article analyses the advantages of transference to the European standards of education. Attention is paid to the problems connected with the transference to the European standards of education. The experience of work in the university during the implementation of module-credit system is taken into account.